

Αφιέρωμα στους Ρομά

8^η Απριλίου - Παγκόσμια Ημέρα των Ρομά

του Παπαδόπουλου Στέργιου, Δ/ντή του 6^{ου} Διαπολιτισμικού Δημοτικού Ελευθερίου-Κορδελιού

Ένας λαός χωρίς γραπτή γλώσσα, ένας αρχαίος νομαδικός λαός, που στο πείσμα των αιώνων διατηρεί την παράδοση, της περιπλάνησης.

Η 8^η Απριλίου είναι η παγκόσμια ημέρα για τους Ρομά, κάτι για το οποίο (μάλλον) δεν θα πληροφορηθούμε από πουθενά. Αν η λέξη **Ρομά** (ή **Ρομ** στον ενικό) δεν σας λέει κάτι ίσως η λέξη **Τσιγγάνοι**, **Αθίγγανοι** ή **Σίντηδες**. Επίσης στις περισσότερες χώρες είναι γνωστοί με λέξεις συγγενικές με τη λέξη "γύφτος". Η λέξη προέρχεται από τη λέξη "Αιγύπτιος" και η χρήση της οφείλεται στην πεποίθηση παλαιότερων εποχών ότι οι Ρομά προέρχονται από την Αίγυπτο. Ένας κατά βάση νομαδικός λαός με ινδική καταγωγή. Η πρώτη ιστορική αναφορά για τους Ρομά γίνεται από τον Ηρόδοτο που αναφέρει το λαό των "Σιγύνων". Η λέξη "Ρομ", που χρησιμοποιείται σε πολλές περιοχές από τους ίδιους, σημαίνει στη γλώσσα τους "άντρας" ή "σύζυγος". Μεταξύ τους χρησιμοποιούν τα "**Μελελέ**" (Λαός μαύρος), "**Μανούχ**" (άνθρωπος) και "**Σίντε**". Επίσης, η λέξη "αθίγγανος" ή

"ατσιγγανος" σημαίνει τον "ανέγγιχτο" (από την ονομασία της χαμηλότερης ινδουιστικής κάστας, από την οποία πιθανολογείται ότι προήλθαν) και ετυμολογείται από το στερητικό *α-* και το ρήμα *θιγγάνω*, δηλαδή "αγγίζω".

Σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες οι Τσιγγάνοι αναφέρονται ως εξής: στα γερμανικά: **Zigeuner**, ουγγρικά: **Cigány**, γαλλικά: **Tsigane**, ιταλικά: **Zingaro**, ισπανικά: **Cingaro**, πορτογαλικά: **Cigano**, ρουμανικά: **Țigan**, σουηδικά: **Zigenare**, ρωσικά: **Цыган (Zygan)**, τσέχικα: **Cikáni**, πολωνικά: **Cygan**, βουλγάρικα: **Циганин (Ziganin)**, σέρβικα και κροάτικα: **Cigani**, τούρκικα: **Çingene**

Ξένοι (γνωστά ονόματα τσιγγάνικης καταγωγής):

Charlie Chaplin, (1889 - 1977), διάσημος ηθοποιός του κινηματογράφου (γεννιέται σε μια φτωχογειτονιά του Λονδίνου, πατέρας γαλλοϊρλανδικής καταγωγής & μητέρα με τσιγγάνικο αίμα).

Yul Brunner, (1920-1985), διάσημος ρωσο-ελβετο-αμερικανός ηθοποιός, το πραγματικό του όνομα ήταν: Juli Borissowitsch Brinner

Michael Caine, (1933), διάσημος Άγγλος ηθοποιός, ο πατέρας του είχε τσιγγάνικη καταγωγή

Bob Hoskins, (1942), διάσημος Άγγλος ηθοποιός, η μητέρα του γιαγιά ήταν τσιγγάνα

Ian Hancock, διάσημος Άγγλος γλωσσολόγος και δικηγόρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γεννήθηκε στην Αγγλία από μητέρα Τσιγγάνα

Joaquín Cortés, Ισπανός χορευτής Φλαμέγκο

Raco de Lucía, Ισπανός κιθαρίστας Φλαμέγκο

Zlatan Ibrahimović, ποδοσφαιριστής της Ίντερ, γεννήθηκε στη Σουηδία, ο Βόσνιος πατέρας του είναι τσιγγάνικης καταγωγής, η μητέρα του είναι Κροάτισσα.

Ricardo Quaresma, Πορτογάλος ποδοσφαιριστής της Ίντερ

José Antonio Reyes, Ισπανός ποδοσφαιριστής της Μπενφίκα

Jesús Navas, Ισπανός ποδοσφαιριστής της Σεβίλλης

Charlie Chaplin

Yul Brynner

Joaquín Cortés

Michael Caine

Bob Hoskins

Zlatan Ibrahimović

Μανόλης Αγγελόπουλος

Ελένη Βιτάλη

Κ. Χατζής

Άγγελος Βιλανάκης

Μάκης Χριστοδουλόπουλος

Ειρήνη Μερκούρη

Χρήστος Πατσατζόγλου

Ricardo Quaresma

Antonio Reyes

Jesús Navas

Βασίλης Παϊτέρης

Paco de Lucía

Ian Hancock

Έλληνες (γνωστά ονόματα τσιγγάνικης καταγωγής):

Μανώλης Αγγελόπουλος - Τραγουδιστής

Κώστας Χατζής - Τραγουδοποιός

Αλέξανδρος Χατζής - Τραγουδοποιός

Βασίλης Παϊτέρης - Τραγουδοποιός

Μάκης Χριστοδουλόπουλος - Τραγουδιστής

Ελένη Βιτάλη - Τραγουδίστρια

Ζαφείρης Μελάς - Τραγουδιστής

Στάθης Αγγελόπουλος - Τραγουδιστής

Ειρήνη Μερκούρη - Τραγουδίστρια (η μητέρα της είναι Τσιγγάνα)

Άγγελος Βιλανάκης - Ποδοσφαιριστής που μεγάλωσε στην περιοχή μας και ξεκίνησε από τον Οδυσσεά Κορδελιού κι έπειτα στον Εορδαϊκό, Skoda Ξάνθη, Προοδευτική, Ιωνικό, Παναχαϊκή, ΠΑΣ Γιάννενα, Τρίκαλα, Βύζαντα Μεγάρων και Ατρόμητος Λάμπας)

Χρήστος Πατσατζόγλου - Ποδοσφαιριστής (Skoda Ξάνθη και Ολυμπιακό)

Ιστορία

Οι Ρομά πιστεύεται ότι μετανάστευσαν από την Ινδία γύρω στο 1000 μ.Χ. και, περνώντας από το Αφγανιστάν, την Περσία, την Αρμενία και την Τουρκία, έφτασαν στην Ευρώπη, όπου στη συνέχεια εξαπλώθηκαν στις περισσότερες περιοχές της ηπείρου. Αργότερα, κατά τις μαζικές μεταναστεύσεις προς την Αμερική μεγάλος αριθμός Ρομ μετακινήθηκε προς τον Νέο Κόσμο.

Αυτή η θεωρία όμως έρχεται σε αντιδιαστολή με την προχριστιανική αναφορά από τον Ηρόδοτο. Οι λόγοι που οδήγησαν τους Ρομά σε μία τέτοια μαζική και σε τόσο μεγάλη απόσταση μετακίνηση είναι ένα από τα μεγαλύτερα μυστήρια της ιστορίας. Υπάρχουν θεωρίες σύμφωνα με τις οποίες οι Ρομά προήλθαν από κατώτερες κάστες του Ινδού ποταμού, τα μέλη των οποίων στρατολογήθηκαν ως μισθοφόροι σε πολέμους εναντίων των Αράβων. Μία άλλη θεωρία είναι ότι οι Ρομά προέρχονται από αιχμαλώτους των Αράβων, κατά την εισβολή των Μουσουλμάνων στη βόρεια Ινδία και το σημερινό Πακιστάν.

Πληθυσμός

Στην Ευρώπη, ο πληθυσμός τους υπολογίζεται περίπου στα 12 εκατομμύρια άτομα, ενώ στην Ελλάδα η Πολιτεία τους υπολογίζει σε 120 - 150.000, οι ίδιοι οι Τσιγγάνοι τους ανεβάζουν στους 500.000 και η Τοπική Αυτοδιοίκηση σε 200 - 300.000. Σύμφωνα με έρευνες, στην Ελλάδα οι Τσιγγάνοι είναι οργανωμένοι σε εννέα φυλές: 1. Μπατσόρια, 2. Μαπαμανέ-Ρομά, 3. Ρομά, 4. Σουβαλιώτες, 5. Τσιγγάνοι, 6. Χωραχάγια (οι περισσότεροι μουσουλμάνοι), 7. Μεσκάρηδες (Αρκουδιάρηδες), 8. Δερμετζήδες και 9. Χαντούρια.

Η γλώσσα των Ρομά - Η ρομανές

Η γλώσσα των Ρομά, η ρομανές (ή ρομανί), αντικατοπτρίζει κάποια χαρακτηριστικά του πολιτισμού τους, κυρίαρχο από τα οποία είναι η έντονη ποικιλία. Η γλώσσα που χρησιμοποιούν οι Ρομά της Ελλάδας παρουσιάζει μια τεράστια ποικιλία που εντοπίζεται κυρίως στο λεξιλόγιο και δευτερευόντως στη φωνητική, τη μορφολογία και τη σύνταξη.

Η ρομανές των Ρομά της Ελλάδας είναι μια ινδοευρωπαϊκή γλώσσα και παρουσιάζει αρκετά κοινά στοιχεία με τις άλλες ινδοευρωπαϊκές γλώσσες. Περιέχει στοιχεία των αρχικών γλωσσών των Ρομ (σανσκριτικά, χίντι, παντάμπι κ.ά), καθώς και πολλά στοιχεία από την περσική, την τουρκική, τη ρουμάνικη, τη αρμενική, τη βουλγαρική και φυσικά, την ελληνική.

Θρησκεία

Οι Ρομά δεν έχουν κάποια δική τους χαρακτηριστική θρησκεία, αλλά υιοθετούν ενίοτε την επικρατούσα θρησκεία κάθε περιοχής κατοικίας τους. Χαρακτηρίζονται από μεγάλη προσαρμοστικότητα στο θέμα της θρησκείας και αρκετοί μελετητές εικάζουν πως παλιότερα η θρησκεία τους ήταν η «ηλιολατρεία». Σήμερα οι διάφορες φυλές είναι πιστές στο θρήσκευμα της χώρας που κατοικούν. Έχουμε την πρώτη καταγραφή στην Κρήτη, όπου αναφέρονται ως Χριστιανοί Ορθόδοξοι από το 1832, στη Δυτική Ευρώπη αναφέρονται ως καθολικοί. Η Καθολική Εκκλησία αναφέρει ονόματα ιερέων, μοναχών και κάποιου Καρδινάλιου με τσιγγάνικη καταγωγή και στη Ρουμανία υπάρχουν ιερείς ορθόδοξοι τσιγγάνοι. Στην Τουρκία οι περισσότεροι είναι Μουσουλμάνοι.

Διαφορετικός τρόπος ζωής - Διαφορετικές αξίες

Εκείνο που διαφοροποιεί τους Ρομά από τους υπόλοιπους Έλληνες είναι η εμμονή τους στη διαφορετικότητα, που συνίσταται κυρίως στο διαφορετικό τρόπο ζωής και στις διαφορετικές αξίες και ιδεώδη που ενστερνίζονται. Η διαφορετικότητα αυτή βρίσκει την έκφρασή της στα διαφορετικά επαγγέλματα που εξασκούν, στους τόπους που κατοικούν, στα έθιμα, στις αντιλήψεις τους για το ρόλο των φύλων, το γάμο, το χρήμα, την εξουσία και την εκπαίδευση.

Στην Ελλάδα ζουν δύο ομάδες Ρομά: **οι μετακινούμενοι** και **οι εγκαταστημένοι** οι πρώτοι είναι συνήθως καρποσυλλέκτες ή πλανόδιοι έμποροι φρούτων, λαχανικών και άλλων ειδών οικιακής ανάγκης. Οι τόποι διαμονής τους ποικίλλουν και συναρτώνται με την εποχή και την περιοχή εργασίας τους. Οι δεύτεροι κατοικούν συνήθως στις παρυφές των μεγάλων πόλεων, σε περιοχές συνήθως υποβαθμισμένες ή και σε χωριά. Τα επαγγέλματα που εξασκούν έχουν σχέση συνήθως με το εμπόριο και σπανιότερα με παροδική εξαρτημένη μισθωτή εργασία.

Στα σχετικά με τη μουσική επαγγέλματα όπως μουσικοί, οργανοπαίκτες, τραγουδιστές κλπ. έχουν ισχυρή παράδοση και πολιτισμό. Η σημαντικότερη γιορτή των Ρομά είναι **η γιορτή της Άνοιξης**. Η προέλευσή της είναι ελληνική και γιορτάζεται από 23 Απρίλη μέχρι 1 Μάη σε όλη την Ευρώπη. **Τσιγγάνικος γάμος**: Είναι το χαρακτηριστικότερο έθιμο. Οι Ρομ γλεντούν για μέρες το γάμο. Τα «κεράσματα» είναι ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των οικογενειών που είναι καλεσμένες αλλά και των οικογενειών του γαμπρού και της νύφης.

Αποκορύφωμα του γλεντιού είναι η πανηγυρική επίδειξη στους καλεσμένους, του «σεντονιού», που είναι η απόδειξη της εντιμότητας της νύφης. Κάνουν κουμπαριές μόνο με ανθρώπους που εκτιμούν και σέβονται. Δεν καλούν εύκολα στους γάμους ανθρώπους έξω από τη φυλή.

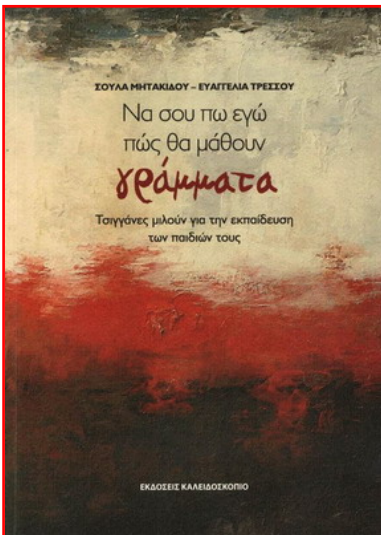
Οι Τσιγγάνοι, τα γράμματα και η σχολική εκπαίδευση

ΠΩΣ ΧΑΘΗΚΑΝ τα τσιγγάνικα γράμματα;

Πριν από πολλά χρόνια ζούσε ένας σοφός Τσιγγάνος βασιλιάς που είχε στην κατοχή του πολλά τσιγγάνικα βιβλία και ήθελε όλους τους υπηκόους του να είναι μορφωμένοι. Είχε και ένα γάιδαρο που τον κρατούσε δεμένο κοντά στα βιβλία για να τον μορφώσει κι αυτόν. Όμως μια μέρα, στην πιο μεγάλη πλημμύρα που είδε ποτέ ο κόσμος, πνίγηκαν ο βασιλιάς και η βασίλισσά του. Δεμένος μέσα στο σπίτι χωρίς τροφή ο γάιδαρος άρχισε να τρώει μέρα με τη μέρα το ένα βιβλίο μετά

το άλλο. Όταν τέλειωσαν όλα τα βιβλία, πέθανε και ο γάιδαρος από την πείνα. Έτσι, χάθηκε ο σοφός βασιλιάς και τα γράμματα των Ρομ. «Γι' αυτό εμείς οι Ρομ», καταλήγει ο τσιγγάνικος μύθος, «δεν έχουμε πια κανένα από τα βιβλία μας, από τα οποία θα μπορούσαμε να μάθουμε τη γλώσσα και τις επιστήμες μας».

Ο μύθος δύσκολα κρύβει το νόημά του: είναι οι κακουχίες και η πείνα που εξοντώνουν τη μόρφωση. Κακουχίες και πείνα, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός χαρακτηρίζουν τη ζωή των Τσιγγάνων σε όλη την Ευρώπη. Γι' αυτό δεν είναι παράξενο που στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την περιοχή του κόσμου με τις υψηλότερες δαπάνες για την εκπαίδευση και το υψηλότερο ποσοστό μορφωμένων ανθρώπων, 80% των ενηλίκων Τσιγγάνων είναι αναλφάβητοι και πάνω από 50% των παιδιών τους δεν περνούν ούτε μία φορά στη ζωή τους το κατώφλι ενός σχολείου. Από τα Τσιγγανόπουλα, πάλι, που φοιτούν, μόνο ένα μικρό ποσοστό γεύεται κάποια επιτυχία.

Όσον αφορά τη σχολική τους εκπαίδευση, υφίσταται ένας μύθος, αρκετά διαδεδομένος και μεταξύ τους, ότι δηλαδή η σχολική

μόρφωση και οι σπουδές δεν αποτελούν στοιχείο απαραίτητο για τη ζωή τους και την κοινωνία τους. Η αλήθεια όμως είναι εντελώς διαφορετική· οι Ρομά (Τσιγγάνοι) θέλουν την εκπαίδευση, αλλά μία εκπαίδευση προσαρμοσμένη στις ανάγκες, τις αξίες και τις συνθήκες της δικής τους κοινωνίας. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα έχει δομηθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες και τις αξίες της ελληνικής μη τσιγγάνικης κοινωνίας.

Τα Προγράμματα Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων στην Ελλάδα και στο σχολείο μας

Εδώ και χρόνια εφαρμόστηκαν και εφαρμόζονται στο σχολείο μας προγράμματα για την ένταξη των μαθητών Ρομά. Οι οργανωμένες προσπάθειες για την εκπαίδευση των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο μας πρωτοξεκίνησαν το καλοκαίρι του 1995. Τότε το σχολείο σε συνεργασία με το **Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπ/σης του Α.Π.Θ.** και επικεφαλής τον καθηγητή κ. Γεώργιο Τσιάκαλο, μετά από σχετική εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ-το οποίο συγκινήθηκε από τα

μηνύματα της Ε.Ε. και τα αποτελέσματα σχετικών συνεδρίων-κινήθηκε ολόκληρο το καλοκαίρι στην κατεύθυνση γνωριμίας, ενημέρωσης, καλλιέργειας σχέσεων με τις οικογένειες των τσιγγάνων.

Πρότεινε την ανάγκη της φοίτησης σε ειδικά απογευματινά τμήματα των μαθητών Ρομά στα πλαίσια του προγράμματος « **ΦΤΩΧΕΙΑ 3 - POVERTY 3** ».

Ήταν ένα Πρότυπο Κοινοτικό Πρόγραμμα που ονομαζόταν: «**Πρότυπη δράση για την οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των λιγότερο ευνοημένων ομάδων**». Εφαρμοζόταν σε 42 πόλεις της Ευρώπης και σκοπό είχε να αποκαλύψει τους μηχανισμούς που αναπαράγουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και επιπλέον να δείξει πώς είναι δυνατόν να καταπολεμηθούν οι μηχανισμοί αυτοί. Το πρόγραμμα θα εξυπηρετούσε γονείς και μαθητές αλλά και μέσα από αυτό θα υπήρξε υποστήριξη στα κοινωνικά τους προβλήματα. Δυστυχώς το πρόγραμμα αυτό δε συνεχίστηκε για διάφορους λόγους. (περισσότερες πληροφορίες για το παραπάνω πρόγραμμα στη σελίδα: <http://www.eled.auth.gr/tsiakalos/Poverty3/ftwxeia.htm>)

Κατά το σχολικό έτος **1998-99** κι ως τον **Ιούνιο του 2004** (για 6 σχολικά έτη) όπου και τελείωσε, εφαρμοζόταν στο σχολείο μας το **Πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (επιστημονικοί υπεύθυνοι ήταν οι καθηγητές Παιδαγωγικής: κ. Αθανάσιος Γκότοβος & κ. Παναγιώτης Παπακωνσταντίνου)** με τίτλο: «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο», το οποίο συγχρηματοδοτήθηκε από την Ε.Ε. και το ΥΠΕΠΘ. Το παραπάνω πρόγραμμα εφαρμοζόταν σε πανελλαδικό επίπεδο (227 σχολεία συμμετείχαν) και

αφορούσε την προσέλευση και ένταξη των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο, με στόχο τη μείωση της σχολικής αποτυχίας και του σχολικού και κοινωνικού τους αποκλεισμού (περισσότερες πληροφορίες στη σελίδα: <http://195.130.114.39/ROMA/index.php>).

Μετά από διακοπή δυο χρόνων 2004-2006 το **Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (επιστημονικός υπεύθυνος ο Αντιπρύτανης κ. Ναπολέων Μήτσης)** ανέλαβε τη συνέχιση και την υλοποίηση του παραπάνω προγράμματος για τα σχολικά έτη **2006-07** και **2007-08**. (περισσότερες πληροφορίες για το συγκεκριμένο πρόγραμμα στη σελίδα: <http://www.roma.uth.gr>)

Από το σχολικό έτος 1998-99 (και επίσημα με υπουργική απόφαση από το 2002-03) δημιουργήθηκε **Προπαρασκευαστικό Τμήμα Τσιγγανοπαίδων** στο σχολείο μας. Η φοίτηση των παιδιών αυτών είναι τακτικότερη και τα αποτελέσματα πολύ καλά. Οι μαθητές που παρακολουθούν το Προπαρασκευαστικό Τμήμα είναι χωρισμένοι σε διάφορες ομάδες ανάλογα με το επίπεδο της γλώσσας που κατέχουν. Μετά από 1 ή 2 ώρες στο Προπαρασκευαστικό Τμήμα οι μαθητές εντάσσονται και συμμετέχουν στο κανονικό

πρόγραμμα της τάξης όπου έχουν εγγραφεί.

Τσιγγάνικα τραγούδια

Έχεις προσέξει ότι τα τσιγγάνικα τραγούδια έχουν τον ρυθμό στον οποίο κλαίει ένα παιδί; Ίσως γιατί έτσι ξεκινάνε όλα τα τραγούδια των τσιγγάνων, από ένα κλάμα και ίσως γιατί το κλάμα του τσιγγάνου δεν μπορεί να εξελιχθεί σε τίποτα άλλο παρά σε τραγούδι· κι ο τσιγγάνος που τραγουδάει είναι ένα παιδί που κλαίει για ώρα. Ένας τσιγγάνος δεν μεγαλώνει ποτέ· ακόμα παιδί αποκτά παιδιά και γίνεται αδερφός ή αδερφή τους και ποτέ γονιός, και μεγαλώνουν μαζί και κάνουν παιδιά που μεγαλώνουν σαν αδέρφια. Και όλοι μαζί φτιάχνουν οικογένειες παιδιών που αλωνίζουν στους δρόμους κλαίγοντας και τραγουδώντας μέχρι που ξεχνούν να κλαίνε και συνεχίζουν να τραγουδούν, για να ξεσπάσουν στο τέλος σε μελωδικά κλάματα.

Τα βράδια που ονειρεύονται οι Τσιγγάνοι

(τραγούδι - μουσική Κώστας Χατζής,

στίχοι: Σαράντης Αλιβιζάτος)

1. Όταν σε γνώρισα με κάτασπρο φουστάνι
κι από τη θάλασσα τραβήξαμε πιο πέρα
ήταν τα βράδια που παγώναν οι Τσιγγάνοι
και τραγουδούσαν να γλυκάνουν τον αγέρα
2. Όταν σε φίλησα Χριστέ μου, ποιος με πιάνει
βγήκα στα σύννεφα κρατώντας το δοξάρι
κι ήταν τα βράδια που χορεύουν οι Τσιγγάνοι
και μεθυσμένοι ανεβαίνουν στο φεγγάρι
3. Όταν σ' αγάπησα και μόνο αυτό μου φτάνει
γλυκά ψιθύρισες σε κείνο το ξενύχτι
ήταν τα βράδια που ονειρεύονται οι Τσιγγάνοι
πως δεν χωράνε να κλειστούνε σ' ένα σπίτι
4. Όταν χωρίσαμε η γης είχε ζεστάνει
κάποια μπουμπούκια ήταν κιάλας στην αρχή τους
κι ήταν η νύχτα που πουλάνε οι Τσιγγάνοι
για δυο φτερά κι ένα ταξίδι την ψυχή τους

Τσιγγάνας γάλα

Εμένα μ' έθρεψε τσιγγάνας γάλα
και είμαι ελεύθερος σαν τα πουλιά
εγώ γεννήθηκα πάνω στο χώμα
στης γης κοιμήθηκα την αγκαλιά.

Φτερά του έρωτα είχα για στρώμα
και με νανούριζαν γλυκά βιολιά
εμένα μ' έθρεψε τσιγγάνας γάλα
και είμαι ελεύθερος σαν τα πουλιά.

Φτερά του έρωτα είχα για στρώμα
και με νανούριζαν γλυκά βιολιά
εμένα μ' έθρεψε τσιγγάνας γάλα
και είμαι ελεύθερος σαν τα πουλιά.

Κιαμιλιό

Σαν περάσεις τη Μουργκάνα
η ζωή σαν μια τσιγγάνα
πάλι τα χαρτιά σου ρίχνει
κι ένα δρόμο δε σου δείχνει.

Άμα πας αριστερά
μαύροι τόποι στη σειρά
κι άμα κάνεις δεξιά
έχει δρόμο η μοναξιά.

Κιαμιλιό, κιαμιλιό
μαύρο βάσανο παλιό
Κιαμιλιό, κιαμιλιό
ένας κόμπος στο λαιμό.
Σαν γυρίσεις τη σελίδα
πάνω σε λευκή πατρίδα
με το αίμα σου στο χιόνι
γράψε αυτό που σε πληγώνει.

Βρες τα ίχνη του λαγού
τη σκιά του κυνηγού
με τα χέρια σταυρωτά
στάσου στο γκρεμό μπροστά

Κιαμιλιό, κιαμιλιό
μαύρο δάκρυ μου παλιό
κιαμιλιό, κιαμιλιό
ένας κόμπος στο λαιμό.

Είναι γεγονός ότι ακόμη και σήμερα εκατομμύρια Ρομά σε όλο τον κόσμο συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν στην καθημερινή τους ζωή διακρίσεις, απόρριψη, αποκλεισμό και παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους σε σημαντικούς τομείς της ζωής τους. Για να αλλάξει η κατάσταση είναι σημαντικό να καταλάβουμε, ότι όλοι οι άνθρωποι δεν είμαστε ίδιοι μεταξύ μας. Ακόμη και άνθρωποι που μας φαίνονται ίδιοι με μας πολύ συχνά έχουν διαφορετικές συνήθειες και παραδόσεις από τις δικές μας.

Αν όμως αποφασίσουμε να γνωρίσουμε ο ένας τον άλλο καλύτερα, τότε θα μπορούσαμε να ζήσουμε ειρηνικά και αρμονικά μαζί.

Ιστοσελίδες σχετικές με τους Τσιγγάνους

<http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr>

Η ιστοσελίδα του σχολείου μας, ειδικευμένη σε θέματα εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων

<http://3dim-diap-menem.thess.sch.gr>

Η ιστοσελίδα του 3^{ου} Διαπολιτισμικού Δημοτικού Σχολείου Μενεμένης Θεσ/νίκης

<http://www.eled.auth.gr/tsiakalos/Poverty3/ftwxeia.htm>

Φτώχεια 3-Πρότυπο Κοινοτικό Πρόγραμμα για την κοινωνική και οικονομική ένταξη των λιγότερο ευνοημένων ομάδων (1990-1994) - συμμετείχε το Π.Τ.Δ.Ε. του Α.Π.Θ. μαζί με άλλους 14 φορείς

<http://195.130.114.39/ROMA/index.php>

Σελίδα του Προγράμματος «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο» του Παν. Ιωαννίνων 1997-2004.

[http://6dim-diap-](http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/Greek/Ekpaidefsi_Tsigganopaidon/ProgrammataEkpshsTsigganopaidon/kepyse/wepage/index.htm)

[elfth.thess.sch.gr/Greek/Ekpaidefsi Tsigganopaidon/ProgrammataEkpshsTsigganopaidon/kepyse/wepage/index.htm](http://6dim-diap-elfth.thess.sch.gr/Greek/Ekpaidefsi_Tsigganopaidon/ProgrammataEkpshsTsigganopaidon/kepyse/wepage/index.htm)

Σελίδα του ΚΕ.Π.Υ.Σ.Ε, τα οποία λειτουργούσαν στα πλαίσια του προγράμματος "Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο" του Παν. Ιωαννίνων ως τον Ιούνιο του 2004. Ενημερωθείτε για τις ποικίλες δράσεις του.

<http://www.roma.uth.gr>

Σελίδα του Προγράμματος «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο σχολείο» του Παν. Θεσσαλίας 2006- 2008.

<http://www.creator.gr/saourou/>

Ο δικτυακός τόπος του ολοκληρωμένου προγράμματος κοινωνικής και οικονομικής Ένταξης Τσιγγάνων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

<http://www.oikokoinonia.gr/>

Η ΟικοΚοινωνία είναι ανεξάρτητη μη κυβερνητική οργάνωση που προωθεί τον εθελοντισμό και την κοινωνική αλληλεγγύη, με έμφαση στα προβλήματα των πολιτών Τσιγγάνικης καταγωγής.

<http://www.arsis.gr>

Μη κυβερνητική οργάνωση εξειδικευμένη στην κοινωνική υποστήριξη των νέων και στην προάσπιση των νεανικών δικαιωμάτων.

<http://politikokafeneio.com/tsiganoi/tsiganoi.htm>

«Ο Μεγάλος Ανατολικός»: Η σελίδα των Τσιγγάνων. Αφιερωμένη στους Rom και στις φυλετικές διακρίσεις που υφίστανται είναι η ιστοσελίδα του συγγραφέα Δημήτρη Ντούσα, που ασχολείται με ζητήματα καταπάτησης των ατομικών ελευθεριών των Τσιγγάνων στην Ελλάδα.

<http://lyk-varth.ilei.sch.gr/rom/rom1/home.html>

Η ιστορία των Τσιγγάνων. Στην ιστορία, στα ήθη και στα έθιμα των Τσιγγάνων αφιερώνει ένα σημαντικό τμήμα της ιστοσελίδας του ο μαθηματικός Γιώργος Πτυλαρινός.

<http://www.geocities.com/Paris/5121/about.htm>

PATRIN - Η κουλτούρα Τσιγγάνων. Μια δικτυακή πύλη με το όνομα "Patrin" φιλοδοξεί να γίνει οδηγός στην απροκατάληπτη γνώση της ιστορίας και του πολιτισμού των Τσιγγάνων.

<http://www.dosta.org/>

"DOSTA - ΑΡΚΕΤΑ" Ξεπεράστε την προκατάληψη, ανακαλύψτε τους τσιγγάνους. Με σύνθημα τη λέξη "Dosta", που στη γλώσσα των Ρομά σημαίνει "αρκετά", μια φιλόδοξη πανευρωπαϊκή εκστρατεία ενημέρωσης

<http://www.ergonetnetwork.org/index.htm>

"Η συμπεριφορά είναι μια μικρή λεπτομέρεια που μπορεί να φέρει τη μεγάλη διαφορά". Μ' αυτή τη ρήση του Γουίνστον Τσώρτσιλ η ευρωπαϊκή οργάνωση "ERGO" δραστηριοποιείται στην ευαισθητοποίηση των ίδιων των Τσιγγάνων.

<http://www.romani.org/>

Αφιερωμένη στους Τσιγγάνους και στην αναγνώρισή τους ως λαού και ως έθνους.

<http://www.unionromani.org/>

Είναι μια ισπανική, Μη Κυβερνητική Οργάνωση που ασχολείται με τα δικαιώματα των Τσιγγάνων.

<http://www.osce.org/odihr/18148.html>

Γραφείο για τους δημοκρατικούς θεσμούς και τα δικαιώματα των Τσιγγάνων.

<http://www.diplomacy.edu/Roma/>

Διπλωματία για τους Τσιγγάνους.

<http://eu-romani.org/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη χειραφέτηση των Τσιγγάνων.

http://www.errc.org/English_index.php

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο για τα Δικαιώματα των Ρομά (ERRC) είναι ένας διεθνής οργανισμός που δραστηριοποιείται στην καταπολέμηση του ρατσισμού απέναντι στους Ρομά.

<http://www.erionet.org/>

Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφόρησης για τους Τσιγγάνους. Είναι ένας διεθνής οργανισμός, που δραστηριοποιείται στην προώθηση της δημόσιας συζήτησης για τα προβλήματα των Τσιγγάνων.

<http://www.romadecade.org/>

Η δεκαετία κοινωνικής ενσωμάτωσης των Τσιγγάνων. Η δεκαετία 2005-2015 έχει επίσημα ανακηρυχθεί σε "Δεκαετία Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των Τσιγγάνων" από 9 χώρες της Κ. & Αν. Ευρώπης, όπου διαβιούν τσιγγάνικοι πληθυσμοί.

http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/Default_en.asp

Ομάδα εμπειρογνομώνων για ζητήματα των Τσιγγάνων και των νομαδικών πληθυσμών.

<http://www.romaeducationfund.org/>

Ταμείο για την εκπαίδευση των Τσιγγάνων. Είναι μια ευρωπαϊκή οργάνωση που ασχολείται με την επίλυση του εκπαιδευτικού προβλήματος των τσιγγανοπαίδων.

http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/documentation/youth/ferypraxi2005_en.asp

Φόρουμ της ευρωπαϊκής νεολαίας των Ρομά.

<http://webjcli.ncl.ac.uk/articles3/onions3.html>

Αγγλική αρθρογραφία σχετικά με την περιθωριοποίηση των Τσιγγάνων & τη νομοθεσία στη Μεγ. Βρετανία.

<http://www.geocities.com/Paris/5121/patrin.htm>

Αρθρογραφία, βιβλιογραφία, φωτ. υλικό σχετικά με τους Τσιγγάνους, τα ήθη, έθιμα,, τον πολιτισμό τους.

<http://sca.lib.liv.ac.uk/collections/gypsy/intro.htm>

Πρόσβαση στην ηλεκτρονική συλλογή του Παν. του Liverpool, η οποία είναι αφιερωμένη στους Τσιγγάνους.

<http://www.romnews.com/>

Πλήθος πληροφοριών που αφορούν τα νέα, τις εξελίξεις στα Βαλκάνια & την Ευρώπη για θέματα των Ρομά.

<http://www.gre.ac.uk/~at02/>

Πληροφορίες σχετικά με τις σπουδές, τα προσφερόμενα μαθήματα και σεμινάρια που αφορούν τους Τσιγγάνους, από το Πανεπιστήμιο του Greenwich στην Αγγλία.

<http://sightphoto.com/sightphoto/story/gypsies/gypsies.html>

Υπάρχει πλούσιο φωτογραφικό υλικό για τους τσιγγάνους και τον τρόπο ζωής τους.

<http://www.geocities.com/Athens/Bridge/5847/english.htm>

Αρθρογραφία πάνω στην ιστορία, τη γλώσσα, τον πολιτισμό, σύγχρονα θέματα που αφορούν τους Τσιγγάνους και ανθολογία Τσιγγάνικης ποίησης.

<http://www.dance.demon.co.uk/AGC/Articles/Gypsy1.html>

Πληροφορίες σχετικά με το Φεστιβάλ Τσιγγάνικης μουσικής